

Тематичний напрям 5
**САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ Й ІННОВАЦІЇ
У СФЕРІ ОСВІТИ**

*М. М. Рогожа,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри етики, естетики
та культурології Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПЕДАГОГА

Поняття академічної доброчесності міцно увійшло у вітчизняний освітянський науковий дискурс і закріпилося у відповідних офіційних документах. Так, Закон України «Про освіту» (2017) у ст. 42 визначає академічну доброчесність як «сукупність етичних принципів і визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/ або наукових (творчих) досягнень» [1]. Академічна доброчесність заявляється як регулятивна цінність для всіх учасників освітнього процесу, як на рівні школи, так і університетської освіти та діяльності науково-дослідних установ. Надалі у тексті увага буде сконцентрована на питаннях академічної доброчесності вчителя. Так, змістовно академічна доброчесність визначається у зобов'язанні педагога посылатися на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримувати норми законодавства про авторське право і суміжні права; подавати достовірну інформацію про свою педагогічну діяльність, об'єктивно оцінювати результати навчання. Відповідно, порушеннями академічної доброчесності є академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, харабництво, необ'єктивне оцінювання [1].

Підготовлені МОН України «Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності» також фокусують увагу на академічній доброчесності в межах якісного академічного письма, зосереджуючись на питаннях компетентностей, необ-

хідних для ефективного академічного письма [5]. Ці рекомендації були розроблені для вищої школи, але показовим є загальний ракурс висвітлення тематики, що знайшло підтвердження на тематичній конференції «Академічна доброчесність: практичний вимір» (Київ, квітень 2019). Там на панельних дискусіях академічної доброчесності у школі переважає більшість питань оберталася навколо плагіату та доброчесного академічного письма.

Не сумніваючись у важливості цієї складової академічної доброчесності, а в умовах України й розуміючи її першочергову вагу, не варто лише нею обмежувати академічну доброчесність.

Ще наприкінці ХХ ст. Міжнародний центр академічної доброчесності (США) в основу поняття *academic integrity* поклав цінності чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності, пізніше додавши до переліку й чесноту мужності [2, с. 11]. Глибинні змісти і комплексні вирішення проблем галузі, що їх покликана була охопити ідеологія академічної доброчесності, вже ставали предметом нашої уваги [7, с. 100–101]. Тоді було визначено, що шари змістів, які актуалізуються в дискурсі з академічної доброчесності, виходять на поняття сумлінності. В той час спроби закріпити термін «академічна сумлінність» у фаховому дискурсі не увінчалися успіхом через буквально вал публікацій провідних фахівців галузі і міністерських документів, які й узвичаїли слововжиток «академічна доброчесність». І хоча у ряді документів і досліджень [2; 3; 4] дається таке визначення академічної доброчесності, в якому знаходять місце вказані вище складові (наприклад, в Етичному кодексі КНУ академічна доброчесність визначається як «обстоювання чесності, справедливості, поваги, відповідальності, дотримання етичних принципів та визначених законом правил у навчанні, викладанні, у науковій (творчій) діяльності для утвердження довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень, зокрема: чесності у викладанні та навчанні, у наукових дослідженнях, у пошуку істини, у здобуванні знань; довіри та сприяння вільному обмінові ідеями для створення можливостей кожному найповніше розкрити свій потенціал; об'єктивності в оцінюванні знань студентів, у дослідницькій роботі, у науково-організаційній діяльності, пов'язаній з присудженням освітніх і наукових ступенів; самоповаги та поваги до людської гідності; поширення академічної доброчесності у викладанні, навчанні і дослідницькій діяльності; дотримання авторських прав та прав на інтелектуальну власність; неприпустимості практики плагіату в будь-якому вияві; відкритості результатів

наукових досліджень» [4, с. 2–3]), очевидно, що звуження його у законодавстві обмежує шляхи уналежнення доброчесної поведінки академічним письмом та сумлінним виконанням посадових обов’язків. За таких умов поза увагою виявляються серйозні проблеми, які в зарубіжних країнах знаходяться у центрі уваги в контексті академічної доброчесності, а у вітчизняних умовах ледь намічаються.

Для прикладу можна взяти ситуацію з додатковими приватними уроками, які дають вчителі державних шкіл своїм учням у позашкільний час. Якщо виходити з визначення академічної доброчесності в українському законодавстві, то такі уроки не є порушенням її норм. Однак суспільна думка схильна відносити цю розповсюджену у нас практику до порушень академічної доброчесності, хоча така кваліфікація й відбувається ніби поміж іншим. Наприклад, в оприлюднених результатах фокус-груп «Академічна доброчесність у школі: погляди вчительства та батьків» [6] серед факторів порушення вчителями академічної доброчесності визначені платні додаткові заняття. Так само побіжно платні додаткові заняття вказані серед порушень і ризиків для доброчесності у методичних рекомендаціях для вчителів [8, с.15].

У той же час, приватні уроки такого характеру є серйозним порушенням академічної доброчесності, й викоріненню цієї практики закордоном приділяється увага вчительської спільноти на засадах саморегуляції. Наприклад, Рада вчительської професії Мальти пропонує вчителям «утримуватися від того, щоб користуватися перевагами від професійних стосунків з учнями на свою власну користь, включаючи й надання приватних уроків учням з класів, в яких вони викладають, чи тим, хто знаходяться в орбіті їхньої адміністративної відповідальності, за оплату грошима чи натурою» [9, с.19].

Сьогодні школа знаходиться в епіцентрі трансформаційних процесів. Одним із інструментів реформ об’єктивно стає ідеологія академічної доброчесності, закликаючи самого педагога слідувати вимогам, які він має прищепити своїм учням. В українських умовах це сприятиме посиленню авторитету педагога в очах не тільки батьків, але й учнів, й узагалі – підвищенню суспільної поваги вчительської професії. Практика приватних уроків своїм учням не є найгіршою із вад педагогічної діяльності, але через неї не в останню чергу нівелюється авторитет вчителя. Тенденція недодавати чи неякісно викладати матеріал на уроках для заохочення відвідування приватних занять має долатися, й ідеологія академічної доброчесності повинна стати засобом боротьби з нею.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст.380 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету /за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К., Таксон, 2016, 234 с.
3. Бухарестская декларация по этическим ценностям и принципам высшего образования в Европейском регионе (2004). CEPES, Бухарест. URL http://naric.kz/index.php?option=com_content&view=article&id=40-2004&catid=6-2011-06-04-17-13-03&Itemid=16&lang=ru.htm
4. Етичний кодекс університетської спільноти. Ухвалений на Конференції трудового колективу Київського національного університету імені Тараса Шевченка, протокол №2 від 27.12.2017 р., 12 с.
5. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (2018). МОН України. URL <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>
6. Плахотнюк С. Учням про академічну доброчесність // Педрада. Портал освітян України. URL <https://www.pedrada.com.ua/article/2643-uchnyam-pro-akademchnu-dobrochesnst>
7. Рогожа М. М. Академическая честность как этическая проблема // Ведомости прикладной этики, Вып. 49, 2016, с.99–109.
8. Штіхта Н., Шліхта І. Виховуємо академічну доброчесність в школі: методичні вказівки для вчителів. К, SAIUP, 2019 81 с.
9. Teachers' Code of Ethics and Practice, The Council for the Teaching Profession in Malta, Malta, Ministry of Education and Employment, 2012, 27 p.

*С. М. Пазиніч,
професор, професор кафедри
філософії і політології Харківського
національного університету
міського господарства
імені О. М. Бекетова*

ДУХОВНІСТЬ ЯК СУБОСНОВА САМОРОЗВИТКУ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Цілісна особистість студента – це величність динамічна і нестала в соціально-просторових параметрах і морально-естетичних цінностях. За